

ZAPOMENUTÍ HRDINOVÉ VERGESSENE HELDEN

Němečtí odpůrci nacismu v českých zemích
Deutsche NS-Gegner in den böhmischen Ländern

Tomáš Okurka (ed.)

Ústí nad Labem 2008

Příběhy pamětníků

Zeitzeugengeschichten

- Otto Seidl
- Herbert Löwit
- Edith Kroupová (roz. / geb. Mayer)
- Hedvika Hurníková (roz. / geb. Walter)
- Olga Sippl (roz. / geb. Stowasser)
- Alexander Stefanescu
- Herta Sedláčková (roz. / geb. Stach)

Otto Seidl

* 1913 v Kraslicích,
současné bydliště Eskilstuna, Švédsko

* 1913 in Graslitz (Kraslice),
derzeit wohnhaft in Eskilstuna, Schweden

Jako předseda Socialistické mládeže v Kraslicích a kolportér sociálnědemokratických novin Volkswille se Otto Seidl s henleinovci rád neměl. Když v srpnu 1938 zavítal do Kraslic sám Henlein, podařilo se Seidlovi s dalšími anti-fašisty zabránit mu v projevu. Na plakáty „Henlein hovoří“ pak dolepovali cedulku s nápisem „NE“ – „Henlein NEhovoří“. Každý večer se scházeli v místním Lidovém domě, aby jej chránili před útoky henleinovců a radili se o dalším

Městská škola v Kraslicích, 1925–1926

Bürgerschule in Graslitz, 1925–1926

Als Vorsitzender der Sozialistischen Jugend in Graslitz und Kolporteur der sozialdemokratischen Zeitung Volkswille mochten die Henlein-Anhänger Otto Seidl nicht. Als Henlein selbst im August 1938 nach Graslitz kam, gelang es Seidl und weiteren Antifaschisten, ihn an einer Ansprache zu hindern. Auf die Plakate „Henlein spricht“ klebten sie einen Zusatzzettel mit der Aufschrift „NICHT“ – also „Henlein spricht NICHT“. Jeden Abend kamen sie im Volkshaus zusammen, um es vor Angriffen den Henlein-Anhänger zu schützen und über das weitere Vorgehen zu beraten. Ende September fiel die Entscheidung, dass sie die Stadt augenblicklich verlassen mussten. Otto Seidl ging völlig unvorbereitet, nur mit einer Brottasche über der Schulter. Sein Haus sah er erst nach mehr als fünfzig Jahren wieder.

Sie gingen ins böhmische Binnenland und kamen dann in ein Flüchtlingslager in der Nähe von Písek. Kurz nach dem Münchener Abkommen wurden sie von tschechischen Polizisten in einen Zug gesetzt und zurück in die Sudeten geschickt, die bereits von der deutschen Armee besetzt waren. Otto Seidl und seine Frau sprangen kurz vor der Grenze aus dem Zug und flüchteten. In Prag ließen sie sich in der Zentrale der deutschen Sozialdemokratie registrieren und wurden nach zwei Monaten Wartezeit einem

postupu. Koncem září zde padlo rozhodnutí, že musí město okamžitě opustit. Otto Seidl odcházel zcela bez přípravy, jen s chlebníkem přes rameno. Svůj dům znovu uviděl až po více než padesáti letech.

Odešli do českého vnitrozemí a byli umístěni do uprchlíckého tábora nedaleko Písku. Krátce po Mnichovu je čeští četníci posadili do vlaku a poslali zpátky do Sudet, které již byly obsazeny německou armádou. Otto Seidl a jeho žena těsně před novou hranicí z vlaku vyskočili a uprchli. V Praze se registrovali v centrále německé sociální demokracie a po dvou měsících čekání byli zařazeni do transportu do Švédska. Do Stockholmu připluli na Štědrý večer 1938.

Možnosti zapojit se do protinacistického odboje byly ve Švédsku, mimo jiné s ohledem na přání švédské vlády, velmi omezené. Exulanti ovšem s napětím sledovali diskuse o plánovaném odsunu Němců z Československa. Otto Seidl se paradoxně stal jednou z jeho prvních obětí. Ještě před koncem války mu bylo sděleno, že je kvůli německé národnosti „propuštěn ze státního svazku československého“. Naděje, že se vrátí do své vlasti, tak vzala definitivně za své. Po válce získal švédské občanství a pracoval jako učitel v hudební škole. V Československu zůstal až do roku 1989 nežádoucí osobou.

Socialistická mládež Kraslice, 1932 (O. S. vpredu vpravo)

Sozialistische Jugend in Graslitz, 1932 (O. S. vorn rechts)

Transport nach Schweden zugeordnet. In Stockholm kamen sie am Heiligabend 1938 an.

Die Möglichkeiten, sich in Schweden in den antifaschistischen Widerstandskampf einzubringen, waren – unter anderem auch mit Rücksicht auf den Wunsch der schwedischen Regierung – sehr begrenzt. Die Exulanten verfolgten jedoch interessiert die Diskussionen über die geplante Aussiedlung der Deutschen aus der Tschechoslowakei. Otto Seidl wurde paradoxerweise eines der ersten Opfer. Noch vor Kriegsende wurde ihm mitgeteilt, er werde wegen der Zugehörigkeit zur deutschen Nationalität „aus dem tschechoslowakischen Staatsverband entlassen“. Die Hoffnung, in seine Heimat zurückkehren zu können, musste er somit endgültig begraben. Nach dem Krieg erlangte er die schwedische Staatsangehörigkeit und arbeitete als Lehrer in einer Musikschule. In der Tschechoslowakei galt er bis 1989 als persona non grata.

1. máj ve Švédsku, 1939 nebo 1940 (O. S. vpravo)

1. Mai in Schweden, 1939 oder 1940 (O. S. rechts)

Herbert Löwit

* 1923 v Teplicích v Čechách,
současné bydliště Woodford Green, Velká Británie

* 1923 in Teplitz (Teplice v Čechách),
derzeit wohnhaft in Woodford Green, Großbritannien

Rodina, do které se Herbert Löwit v roce 1923 narodil, měla v politice jasno. Otec byl odborář a člen městského zastupitelstva za sociální demokracii, starší sourozenci byli aktivní v Socialistické mládeži, v levicové organizaci byla i matka. Jeho dětské vzpomínky jsou spojeny především se sudetskou metropolí Libercem, kam se rodina na konci 20. let přestěhovala. Liberec byl však pro antifašistickou rodinu stále nebezpečnější a když se na konci září 1938 stal součástí nacistického Německa, bylo Löwitovým jasné, že musí okamžitě pryč. Jejich dům v té době už hlídali henleinovci. Utekli nejprve k příbuzným do českého vnitrozemí a otcí se s pomocí sociálnědemokratické strany brzy podařilo dostat rodinu do Anglie.

Jakmile Herbert dosáhl osmnácti let, vstoupil v Anglii do československé armády. Česky ale uměl dost špatně, a tak když se stal příslušníkem československé brigády, musel se nejprve naučit jazyk. Po roce už česky mluvil celkem dobře. Jeho jednotka se vylodila ve Francii, nejprve byla poslána k Falaise a poté k Dunkerque. Tam se Herbert Löwit zúčastnil slavné operace, při níž byla německá armáda držena v Dunkerque v obklíčení až do konce války.

Po válce Herbert Löwit ztratil motivaci být vojákem. Navíc si uvědomil, že v nové československé armádě budované podle sovětského vzoru pro něj místo nebude. Praco-

Die Familie, in der Herbert Löwit 1923 geboren wurde, hatte eine klare politische Einstellung. Der Vater war ein Gewerkschaftler und vertrat die Sozialdemokratie im Stadtrat, Herberts ältere Geschwister waren in der Sozialistischen Jugend aktiv, die Mutter war ebenfalls in einer linken Organisation. Seine Kindheitserinnerung sind vor allem mit der sudetendeutschen Metropole Reichenberg verbunden, wohin die Familie Ende der 1920er Jahre

Rodina Löwitových, 1945 (H. L. uprostřed)

Familie Löwit, 1945 (H. L. in der Mitte)

val poté jako učitel angličtiny, ale angličtina byla stále více nahrazována ruštinou a kurzů ubývalo. Hrozilo mu, že přijde o práci. Jako Němec nemohl v Československu očekávat žádné zajímavé uplatnění. Navíc se schylovalo k nastolení komunistické totality. Když odjel na dovolenou za rodiči do Anglie, seznámil se tam se svou budoucí ženou, původem také z Čech. Spolu se nakonec rozhodli, že v Anglii zůstanou. Československo považoval Herbert Löwit sice i nadále za svůj domov, ale nebyla to země, v níž by mohl žít.

Na táboře socialistické mládežnické organizace „Rote Falken“, okolo 1935

Im Ferienlager der sozialistischen Jugendorganisation „Rote Falken“, um 1935

umgezogen ist. Für die antifaschistische Familie wurde Reichenberg jedoch immer gefährlicher und als die Stadt Ende September 1938 an NS-Deutschland angeschlossen wurde, wurde den Löwits klar, dass sie sogleich weg müssen. Ihr Haus wurde schon von den Leuten Henleins beobachtet. Sie flohen zuerst zu Verwandten in das Landesinnere und bald gelang es dem Vater, die Familie mit Hilfe der Sozialdemokratischen Partei nach England zu bringen.

Sobald Herbert 18 Jahre alt war, trat er in die tschechoslowakische Armee in England ein. Tschechisch sprach er jedoch ziemlich schlecht und deshalb musste er zuerst die Sprache lernen. Nach einem Jahr sprach er Tschechisch ganz passabel. Seine Einheit landete in Frankreich und wurde zuerst nach Falaise und dann nach Dünkirchen geschickt. Dort beteiligte sich Herbert Löwit an der berühmten Aktion, bei der die deutsche Armee in der Stadt bis zum Kriegsende eingekesselt war.

Nach dem Krieg war Herbert Löwit nicht mehr motiviert, Soldat zu sein. Es wurde ihm auch bewusst, dass es in der neuen tschechoslowakischen Armee nach sowjetischem Muster keinen Platz mehr für ihn geben würde. Er arbeitete dann als Englischlehrer. Englisch wurde jedoch immer mehr durch Russisch ersetzt und es gab immer weniger Englischkurse. Sein Arbeitsplatz war sehr unsicher. Als Deutscher konnte er in der Tschechoslowakei keine interessante Betätigung für sich erhoffen. Darüber hinaus deutete alles auf die Errichtung einer kommunistischen Diktatur hin. Während des Urlaubs bei seinen Eltern in England lernte er seine zukünftige Frau kennen, die ebenfalls aus Böhmen stammte. Gemeinsam beschlossen sie, in England zu bleiben. Die Tschechoslowakei blieb für Herbert Löwit zwar weiterhin seine Heimat, leben konnte er dort jedoch nicht.

Edith Kroupová (roz. / geb. Mayer)

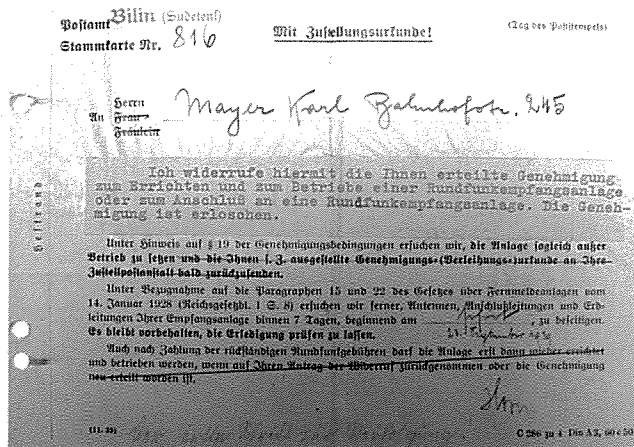
* 1927 v Bílíně,
současné bydliště Litvínov

* 1927 in Bilin (Bílina),
derzeit wohnhaft in Leutensdorf (Litvínov), Tschechien

„Míšelec prvního stupně“, takové rasové zařazení připadlo za okupace na Edith Mayerovou. Její otec Karl byl totiž Němec a matka Irma židovka. Sotva týden po okupaci pohraničí už zažili Mayerovi první domovní prohlídku. Maminka musela nosit židovskou hvězdu, a tak raději ani

„Mischling ersten Grades“, diese Rassenbezeichnung traf während der Okkupation auch auf Edith Mayer zu. Ihr Vater Karl war nämlich Deutscher, ihre Mutter Irma Jüdin. Nicht einmal eine Woche nach der Okkupation der Grenzgebiete erlebten die Mayers bereits die erste Haussuchung. Die Mutter musste den Judenstern tragen, und so verließ sie lieber gar nicht das Haus. Im Jahre 1942 musste Edith aus Rassen Gründen das deutsche Gymnasium in Dux (Duchcov) verlassen und Zwangsarbeit bei einem Bauern verrichten.

Die Nazis verstärkten den Druck insbesondere auf den Vater. Sie drängten ihn zu einer Scheidung und hielten ihm seine tschechischen Freunde vor. Schließlich wurde der Vater verhaftet und zur Sklavenarbeit in Kaligruben nach Hessen verschleppt. Im Februar 1945, an Ediths achtzehntem Geburtstag, kam ihre Mutter in einen Transport nach Theresienstadt. Alle Verwandten mütterlicherseits waren damals bereits tot. Schon Anfang der vierziger Jahre waren sie in Vernichtungslagern umgekommen. Der erbitterte Widerstand des Vaters konnte die Internierung der Mutter um fünf Jahre hinauszögern, wodurch er ihr das Leben rettete. Auch Edith drohte der Transport, doch Verwandte versteckten sie. Die letzten Kriegsmomente verbrachte sie in einer kleinen Kammer auf

Oznámení o zákazu užívání radiopřijímačů, září 1939
Bekanntmachung über das Verbot des Betriebs von Radiogeräten,
September 1939

nevycházela z domu. V roce 1942 musela Edith z rasových důvodů opustit německé gymnázium v Duchcově a nastoupit na nucené práce k sedlákoví.

Nacisté stupňovali tlak zejména na otce. Nutili ho k rozvodu a vyčítali mu české kamarády. Nakonec byl otec zatčen a odvečen na otrocké práce do dolů na draselnou sůl v Hesensku. V únoru 1945, v den Editiných osmnáctých narozenin, nastoupila matka k transportu do Terezína. Všichni příbuzní z matčiny rodiny v té době byli dávno mrtví. Už počátkem čtyřicátých let skončili ve vyhlazovacích táborech. Urputný odpor otce dokázal oddálit matčinu internaci o pět let, čímž jí zachránil život. I Editě hrozil transport, ale příbuzní ji ukryli. Poslední měsíce války prožila v malé místnůstce na půdě, kde bylo v teplých dnech nesnesitelné vedro.

Nejdříve se vrátila domů maminka. Přijela v pruhovaném vězeňském mundúru na sovětském tanku a vážila sotva 30 kilogramů. Otcova cesta byla méně pompézní. V Chebu si chtěl koupit jízdenku, ale jako Němci mu ji odmítl český železničář prodat. Musel si nasadit bílou pásku a dojít do Bíliny pěšky. Protifašistický postoj rodiny vzhledem k prožitému utrpení nikdo nezpochybňoval. Ale v odsunu skončila většina přátel - i těch, kteří rodinu za války statečně podpořili. Jejich ztrátu nesl těžce zejména otec. Přesto odmítal opustit vlast, když matka usilovala o vystěhování do Palestiny. Dva roky trvalo, než rodina získala československé státní občanství a občanská práva. Edith kvůli tomu musela odkládat svatbu se svým vyvoleným. Později se usadila v Litvínově, kde žije dodnes.

dem Dachboden, wo es an warmen Tagen unerträglich heiß wurde.

Zuerst kam die Mutter heim, in gestreifter Häftlingskleidung auf einem sowjetischen Panzer. Sie wog gerade einmal noch 30 Kilogramm. Die Reise des Vaters war weniger pompös. In Eger (Cheb) wollte er sich eine Fahrkarte kaufen, doch da er Deutscher war, weigerte sich der tschechische Eisenbahner, ihm eine solche zu verkaufen. Er musste eine weiße Armbinde tragen und zu Fuß nach Bilin laufen. Die antifaschistische Haltung der Familie bezweifelte angesichts des durchgemachten Leids niemand. Vertrieben wurden jedoch die meisten Freunde - auch die, die die Familie während des Krieges mutig unterstützt hatten. Diesen Verlust ertrug vor allem der Vater nur schwer. Trotz allem lehnte er es ab, seine Heimat zu verlassen, als die Mutter versuchte, nach Palästina auszureisen. Es dauerte zwei Jahre, ehe die Familie die tschechoslowakische Staatsangehörigkeit und die Bürgerrechte erhielt. Edith musste aus diesem Grunde die Hochzeit mit ihrem Auserwählten aufschieben. Später ließ sie sich in Leutensdorf nieder, wo sie bis heute lebt.

Potvrzení o nuceném nasazení otce v Německu, květen 1945

Bestätigung über Zwangsarbeit des Vaters in Deutschland, Mai 1945

Hedvika Hurníková

(roz. / geb. Walter)

* 1926 v Hoře Svatého Šebestiána,
současné bydliště Chomutov

* 1926 in Sebastiansberg (Hora Svatého Šebestiána),
derzeit wohnhaft in Komotau (Chomutov), Tschechien

Otec Hedviky se přiznal do krušnohorské obce Hora Svatého Šebestiána v polovině 20. let a po tchánovi převzal místo listonoše. Jako státní zaměstnanec byl loajální k Československu. Pilně se učil česky, přátelil se těmi několika málo Čechy, kteří v obci žili, a poslal dokonce dceru do české školy. Když se navíc angažoval v dělnickém sportov-

Der Vater von Hedvika heiratete Mitte der 20er Jahre in eine Familie aus der Erzgebirgsgemeinde Sebastiansberg ein, er übernahm von seinem Schwiegervater die Stelle des Briefträgers. Als Staatsbeamter war er gegenüber der Tschechoslowakei loyal. Er lernte fleißig Tschechisch, freundete sich mit den wenigen Tschechen, die in der Gemeinde lebten, an, und schickte seine Tochter sogar auf eine tschechische Schule. Als er sich darüber hinaus noch im Arbeitersportverein ATUS engagierte und sich wie seine ganze Familie auch zur Sozialdemokratie bekannte, waren seine Probleme im Jahre 1938 vorprogrammiert. Im September brachte er seine Familie deshalb lieber in das sicherere Binnenland. Er selbst rückte dann im Rahmen der Mobilmachung zur tschechoslowakischen Armee ein.

Nach dem Münchner Abkommen wurde die Familie von den tschechoslowakischen Behörden angewiesen, sie solle wieder nach Sebastiansberg zurückkehren. Die Gemeinde gehörte damals schon zu NS-Deutschland. Der Großvater, der Onkel und der Vater von Hedvika wurden als Sozialdemokraten sofort festgenommen. Der Onkel durchlief die Konzentrationslager in Buchenwald, Flossenbürg und Dachau. Ihren Vater ließ man zwar nach zwei Wochen frei, doch er verlor seine Arbeit. Er fand mehrmals eine neue Stelle, wurde aber stets wegen „Unzuverlässigkeit“ wenig

Rodinné foto, okolo 1933 (H. H. vpravo vpředu)

Familienfoto, um 1933 (H. H. rechts vorn)

ním spolku ATUS a stejně jako celá rodina se hlásil k sociálním demokratům, měl v roce 1938 o problémy postaráno. V září proto raději odvedl rodinu do bezpečnějšího vnitrozemí. Sám pak při mobilizaci narukoval do československé armády.

Po Mnichovu nařídily československé úřady rodině, aby se vrátila zpátky do Hory Sv. Šebestiána. Ta již v té době byla součástí nacistického Německa. Dědeček, strýc a otec Hedviky byli jako sociální demokraté ihned zatčeni. Strýc poté prošel koncentračními tábory v Buchenwaldu, Flossenbürgu a Dachau. Otce sice po dvou týdnech pustili na svobodu, ale přišel o práci. Několikrát si našel nové zaměstnání, ale vždy byl po krátké době pro „nespolehlivost“ propuštěn. Když získal práci v chomutovské Mannesmannce, věřil, že se na něj konečně usmálo štěstí. Po krátké době zde však utrpěl těžký pracovní úraz a přišel o nohu. Mladá Hedvika byla v té době zaměstnána v Chomutově v továrně Herold. Válečným zajatcům, kteří zde pracovali, tajně nosila jídlo.

Zlá léta pro rodinu neskončila ani po konci války. Tentokrát byli šikanováni ze strany Čechů. „Němci na konec fronty!“ křičeli na matku stále dokola při nakupování, a tak trvalo celé hodiny, než byla konečně obsloužena. Hedvice a jejímu otci zase hrozili vězením za to, že spolu na veřejnosti mluvili německy. Jejich dům v Hoře Sv. Šebestiána byl celý rozebrán a převezen na jiné místo. Většina příbuzných Československo opustila. Hedvika právě poznala svého budoucího muže, a proto se rozhodla zůstat. Dnes je předsedkyní Kulturního sdružení občanů německé národnosti v Chomutově a členkou Výboru pro národnostní menšiny při chomutovském magistrátu.

später entlassen. Nachdem er eine Anstellung bei Mannesmann in Komotau bekommen hatte, glaubte er, nun endlich Glück zu haben. Doch kurze Zeit später erlitt er einen schweren Arbeitsunfall und verlor ein Bein. Die junge Hedvika war damals bei den Herold-Werken in Komotau beschäftigt. Den Kriegsgefangenen, die hier arbeiteten, brachte sie heimlich Essen.

Die schlimmen Jahre waren für die Familie auch nach Kriegsende nicht vorbei. Dann nämlich wurden sie von Seiten der Tschechen schikaniert. „Deutsche ans Ende der Schlange!“ schrien sie die Mutter beim Einkaufen an, und so dauerte es manchmal Stunden, ehe sie endlich bedient wurde. Hedvika und ihrem Vater drohte man sogar mit Gefängnis, weil sie in der Öffentlichkeit deutsch gesprochen hatten. Ihr Haus in Sebastiansberg wurde vollständig demontiert und an einen anderen Ort verbracht. Die meisten Verwandten verließen damals die Tschechoslowakei. Hedvika aber hatte gerade ihren künftigen Mann kennengelernt und entschloss sich deshalb zu bleiben. Heute ist sie Vorsitzende der Kulturvereinigung von Bürgern deutscher Nationalität in Komotau und Mitglied im Ausschuss für nationale Minderheiten beim Magistrat der Stadt Komotau.

Škola v Hoře Sv. Šebestiána, okolo 1937 (H. H. v první řadě druhá zleva)
Schule in Sebastiansberg, um 1937 (H. H. erste Reihe, zweite von links)

Olga Sippl

(roz. / geb. Stowasser)

* 1920 ve Staré Roli u Karlových Varů,
současné bydliště Mnichov, Německo

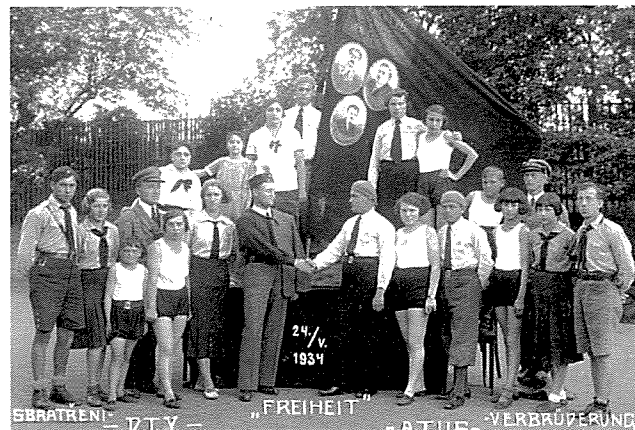
* 1920 in Altrohlau bei Karlsbad (Stará Role u Karlových Varů),
derzeit wohnhaft in München, Deutschland

Vypjatá 30. léta dolehla na Olgu v době jejího dospívání. Otec byl školníkem, byt měli přímo nad tělocvičnou, kam chodívali cvičit mladí henleinovci. Když cvičenci zpívali nacistické písně, bouchal otec kladivem do topení, a když neopustili tělocvičnu do deseti večer, odšrouboval pojistky. Odpor k nacismu přešel i na Olgu. Vstoupila do Socialistické mládeže a v roce 1938 odjela do Prahy pomáhat lidem, kteří utkali před nacisty z pohraničí. Prchnout museli také její rodiče, kterým se nakonec podařilo emigrovat do Anglie. Olga takové štěstí neměla. Po příjezdu německé armády do Prahy se vrátila zpátky do Karlových Varů.

Našla si práci v kanceláři dr. Bechera, syna bývalého sociálnědemokratického starosty. Jak se ukázalo, byl jeho úřad hnízdem antifašistů. Díky jeho ochraně se Olga nemusela účastnit žádných nacistických shromáždění a slavností. V kritických chvílích se ochrany dočkala i od jiných lidí. Když jednou nesla jídlo ruským válečným zajatcům, přistihla ji vedoucí nacistického ženského spolku. Kdyby ji prozradila, čekaly by Olgu velké nepříjemnosti. Naštěstí se tak nestalo.

Po skončení války byla Olga povolána do antifašistického výboru v Karlových Varech. Jeho členové pomáhali chránit německé antifašisty před represivními opatřeními československých úřadů a spoluorganizovali antifašistické

Die angespannten 30er Jahre erlebte Olga in der Pubertät. Ihr Vater war Schulpedell, ihre Wohnung lag direkt über einer Turnhalle, in der die jungen Henlein-Anhänger turnten. Wenn die Turner Nazilieder sangen, schlug der Vater mit einem Hammer gegen die Heizungsrohre, und

Se členy dělnického tělocvičného spolku ATUS, 1934
(O. S. vpředu, druhá zprava)

Mit Mitgliedern des Arbeiter-Turn- und Sportvereins, 1934
(O. S. vorn, zweite von rechts)

transporty do Německa. Když Olga zjistila, že s Němci se v novém státě nepočítá, že by nemohla používat svého mateřského jazyka a nesměla se hlásit ke své německé národnosti, rozhodla se Československo rovněž opustit. Odjela posledním antifašistickým transportem z Karlových Varů v listopadu 1946. V Německu se na počátku 50. let podílela na založení nástupnické organizace německé sociální demokracie v Československu, která byla pojmenována Seliger Gemeinde. Dnes je její jedinou žijící zakládající členkou.

Olga Sippl v roce 1934

Olga Sippl im Jahre 1934

wenn sie die Turnhalle nicht bis zehn Uhr abends verlassen hatten, schraubte er die Sicherungen heraus. Die Abneigung gegen die Nazis schwappte auch auf Olga über. Sie trat in die Sozialistische Jugend ein und reiste 1938 nach Prag, um Menschen zu helfen, die vor den Nazis aus den Grenzgebieten geflüchtet waren. Flüchten mussten auch ihre Eltern, denen es schließlich gelang, nach England zu emigrieren. Olga hat dieses Glück nicht. Nachdem die deutsche Armee in Prag eingezogen war, kehrte sie nach Karlsbad zurück.

Sie fand eine Stelle in einem Büro von Dr. Becher, dem Sohn des ehemaligen sozialdemokratischen Bürgermeisters. Wie sich herausstellte, war sein Büro eine Zelle von Antifaschisten. Dank seines Schutzes musste Olga an keinen Naziversammlungen und -festen teilnehmen. In kritischen Situationen ließen ihr auch andere ihren Schutz angedeihen. Als sie einmal russischen Kriegsgefangenen Essen brachte, wurde sie dabei von der Leiterin eines NS-Frauenvereins überrascht. Hätte diese sie verraten, hätte Olga viele Unannehmlichkeiten gehabt. Glücklicherweise geschah dies nicht.

Nach dem Ende des Krieges wurde Olga in den antifaschistischen Ausschuss in Karlsbad einberufen. Dessen Mitglieder waren bemüht, deutsche Antifaschisten vor den Repressionsmaßnahmen der tschechoslowakischen Behörden zu bewahren, und organisierten antifaschistische Transporte nach Deutschland. Als Olga merkte, dass man mit den Deutschen im neuen Staat nicht rechnete, dass sie ihre Muttersprache nicht hätte benutzen und sich auch nicht zu ihrer deutschen Nationalität hätte bekennen dürfen, entschloss auch sie sich, die Tschechoslowakei zu verlassen. Sie reiste mit dem letzten antifaschistischen Transport im November 1946 aus Karlsbad ab. In Deutschland beteiligte sie sich Anfang der 50er Jahre an der Gründung der Nachfolgeorganisation der deutschen Sozialdemokratie in der Tschechoslowakei, die als Seliger-Gemeinde bezeichnet wurde. Heute ist sie deren einziges noch lebendes Gründungsmitglied.

Alexander Stefanescu

* 1924 v Šumperku,
současné bydliště Praha

* 1924 in Mährisch Schönberg (Šumperk),
derzeit wohnhaft in Prag, Tschechien

Rodina Alexandra Stefanescu působila na obyvatele Šumperka dosti exotickým dojmem. Otec pocházel z Rumunska a měl výrazně snědou pleť, matka náležela k místní majetné německé rodině. Pro přívržence nacismu šlo o neárijský svazek. Rodina byla kvůli tomu terčem útoků, které byly jednou z příčin, proč matka v roce 1933 spáchala sebevraždu.

Die Familie von Alexander Stefanescu wirkte auf die Einwohner von Mährisch Schönberg recht exotisch. Der Vater stammte aus Rumänien und hatte eine sehr dunkle Haut, die Mutter gehörte zu einer ortsansässigen vermögenden deutschen Familie. Für die NS-Anhänger war dies eine nichtarische Verbindung. Die Familie war aus diesem Grunde Angriffen ausgesetzt, die einer der Gründe dafür waren, dass die Mutter im Jahre 1933 Selbstmord beging.

Am Beginn der Okkupation der Tschechoslowakei wurde Alexander als Schüler einer Industrieschule in ein Wehrlager geschickt. Beim Abschlussappell forderte der Lagerleiter die Anwesenden zum Eintritt in die SS auf. Alexander lehnte mit der Ausrede ab, er melde sich zur Luftwaffe. Nach seiner Rückkehr nach Hause erhielt er trotzdem eine Vorladung, er solle zur Waffen-SS eingezogen werden. Er telegrafierte, er habe sich im Lager nicht registrieren lassen, und konnte die Gefahr für eine Weile abwenden. Er meldete sich im deutschen Technikum in Brünn an, doch ein Jahr später wurde er erneut aufgefordert, er solle sich bei der SS melden. Er begann zu manövrieren und seine rumänische Nationalität herauszustreichen, die er von seinem Vater hatte. Den Nazis war der junge Rumäne, der der „Ehre“ auswich, bei der SS zu dienen, langsam verdächtig. So machte man ihm das weitere Stu-

Expositura archivu ministerstva vnitra v Liberci
#16a Dva Zd. Nejedlého č. 1.

čís.: 8585/48 V Liberci dne 25. VIII. 1948

Výpis.

Při sčítání lidu, provedeném dne 17. května 1939 v byv. t. sv. sudetské úpu, v obci: Šumperk, čís.: 489 má zapsánu:
Alexandr Stefanescu nar. 2. 11. 1924 národní příslušnost německou,
státní příslušnost rumunskou. Sčítací arch podepsán: Stefan Stefanescu
abw. i. V. Franz Jakisch.

109/2/1

Přednosta: *[Signature]*

Výpis ze sčítacího archu sčítání lidu v roce 1939, srpen 1948
Auszug aus dem Zählungsbogen der Volkszählung 1939, August 1948

Na počátku okupace Československa byl Alexander jako student průmyslové školy poslán na branný tábor. Při závěrečném nástupu vyzval vedoucí tábora přítomné ke vstupu do SS. Alexander odmítl s výmluvou, že se hlásí k letectvu. Po návratu domů přesto dostal předvolání k odvodu do zbraní SS. Telegraficky poukázal na to, že se v táboře nenechal registrovat a hrozbu na čas odvrátil. Přihlásil se na německou techniku v Brně, ale po roce byl opět vyzván, aby se hlásil u SS. Začal manévrovat a zdůrazňovat svou rumunskou národnost po otci. Nacistům začal být mladý Rumun vyhýbající se „cti“ sloužit u SS podezřelý. Další studium mu bylo znemožněno, musel změnit bydliště. Když poté odmítl nastoupit i do rumunské jednotky SS, zaštitěné uprchlou fašistickou vládou Rumunska, došla nacistickým úřadům trpělivost. Byl zatčen a uvězněn.

Po osvobození se vrátil domů do Šumperka. S doklady politického vězně a znalostí češtiny chránil otce a další členy rodiny před poválečnou perzekucí. Náklady vůči rodině nebyly ani v českém prostředí přívětivé. Babička byla zařazena do odsunu, což Alexander odvrátil na poslední chvíli. Majetek po matce se mu ale před konfiskací zachránit nepodařilo. Sám musel kvůli své rumunské národnosti a rumunské státní příslušnosti v Československu řešit řadu problémů. Dokonce jednu dobu hrozilo jemu a otci vystěhování do Rumunska. Aby se mohl oženit se svou přítelkyní, přijal nakonec československou státní příslušnost. Po roce 1989 pokračoval ve snahách o vyrovnání majetkových škod způsobených jeho rodině po válce. Dosáhl zatím jen částečného úspěchu.

dium unmöglich, er musste seinen Wohnsitz ändern. Als er es später ablehnte, der rumänischen Einheit der SS beizutreten, die unter dem Patronat der geflohenen faschistischen Regierung Rumäniens stand, ging den NS-Behörden die Geduld aus. Er wurde verhaftet und inhaftiert.

Nach der Befreiung kehrte er heim nach Mährisch Schönberg. Mit den Dokumenten eines politischen Häftlings und seinen Tschechischkenntnissen rettete er seinen Vater und weitere Familienmitglieder vor der Verfolgung nach dem Krieg. Die Stimmung gegenüber der Familie war auch im tschechischen Umfeld nicht besonders freundlich. Die Großmutter sollte ausgesiedelt werden, was Alexander im letzten Moment verhindern konnte. Doch das Vermögen, das er von seiner Mutter geerbt hatte, konnte er nicht vor der Konfiszierung retten. Er selbst musste aufgrund seiner rumänischen Nationalität und der rumänischen Staatsangehörigkeit in der Tschechoslowakei mit vielen Problemen klarkommen. Einmal sogar drohte ihm und seinem Vater die Ausweisung nach Rumänien. Um seine Freundin heiraten zu können, nahm er schließlich die tschechoslowakische Staatsangehörigkeit an. Nach dem Jahre 1989 setzte er sich weiter für eine Wiedergutmachung der Schäden am Vermögen seiner Familie nach dem Krieg ein. Bislang erreichte er nur einen Teilerfolg.

MINISTERSTVO VNITRA

odd. VI/4

PRAHA IV, ČP. 100, LORENTÁNSKÁ UL. 6.

V Praze dne 26. září 1948.

Čj. 18267/48

Tato listina jednáci vstouhá na všech dopisech.

Pan

Alexander Stefanescu,

Praha II,

U pňjčovny 4/III p. p. J. Duška.

K Vaší žádosti zjišťuje ministerstvo, že sčítací arch, v němž jste byl při sčítání lidu v r. 1930 zapsán s náseckou národností, je opatřen podpisem Stefan Stefanescu.

Podle obsahu sčítacího archu byl jmenován /Váš otec/ přednostou domácnosti a majitelem bytu a jako takový byl oprávněn i povinen sčítací arch vyplnit i podepsati /§ 6 vl.nař.čís. 86/1930 Sb./ Podpis ostatních členů domácnosti byl předepsán jen v případě opravy zápisu národnosti sčítacím komisárem /§ 22 cit.vl.nař./

Váš otec byl sčítán s národností rumunskou.

Za ministra:

[Handwritten signature]

Propouštěcí list z donucovací pracovny, květen 1945

Entlassungsschein aus der Zwangsarbeitsanstalt, Mai 1945

Herta Sedláčková

(roz. / geb. Stach)

* 1923 v Odrách,
současné bydliště tamtéž

* 1923 in Odrau (Odry),
derzeitiger Wohnsitz ebenda

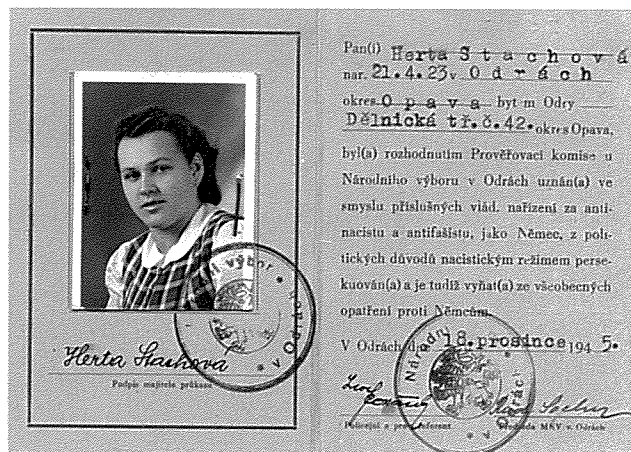

Předkové Herty žili v severomoravském městečku Odry již po mnoho generací. Oba její rodiče pracovali v místním gumárenském podniku a angažovali se v dělnickém hnutí. Otec Hermann Stach zakládal v roce 1921 v Odrách komunistickou stranu, matka Elisabeth byla činná v odborech a ve vypjaté době roku 1938 vstoupila rovněž do KSČ. Nacisté ji za to bezprostředně po zabrání Sudet poslali na šest týdnů za mříže.

Když se matka vrátila z vězení, pomáhali Stachovi nejprve ostatním postiženým rodinám a později hlavně válečným zajatcům. Nosili jim jídlo a připravovali je k útěku. To se jim stalo osudným. V červnu 1944, krátce poté co byl otec povolán do armády, pomohla matka s dcerou Hertou na svobodu čtyřem Rusům. Ti byli však zanedlouho dopadeni a při výslechu své zachránkyně prozradili. Obě byly poslány do vězení, kde matka zemřela – údajně se oběsila. Herta byla zavřená až do konce války.

Ačkoli byla antifašistická činnost Stachových zřejmá, byli přesto po válce postiženi protiněmeckými opatřeními. Jejich dům byl dočasně zkonfiskován a museli žádat o navrácení československého občanství. Krom toho musela Herta snášet poznámky jako: „Každý dobrý Němec dva metry pod zemí“, což jí při vzpomínce na matku vhánělo slzy do očí. Většina známých z Oder byla odsunutá. Herta právě

Hertas Vorfahren lebten bereits über mehrere Generation in der nordmährischen Kleinstadt Odrau. Beide Eltern arbeiteten in einem dort ansässigen Gummibetrieb und engagierten sich in der Arbeiterbewegung. Der Vater, Hermann Stach, gründete 1921 in Odrau die kommunistische Partei, die Mutter Elisabeth war in der Gewerkschaft aktiv

Antifašistický průkaz Herty Sedláčkové, 1945
Antifa-Ausweis von Herta Sedláčková, 1945

poznala svého budoucího muže a rozhodla se zůstat. Když většina německých odpůrců nacismu odjížděla antifašistickými transporty, připravovala se Herta na narození prvního dítěte. Dodnes žije v Odrách v domě, kde se narodila.

S rodiči a sestřenicí, 1935 (H. S. vpravo)

Mit Eltern und Cousine, 1935 (H. S. rechts)

Odjezd na dělnickou olympiádu do Vídně, 1931 (H. S. s vlajkou)

Abfahrt zur Arbeiterolympiade in Wien, 1931 (H. S. mit der Fahne)

und trat in der angespannten Zeit des Jahres 1938 ebenfalls in die KPTsch ein. Die Nazis schickten sie dafür unmittelbar nach der Annexion der Sudeten für sechs Wochen hinter Gitter.

Als die Mutter aus dem Gefängnis heimkam, halfen die Stachs zuerst anderen betroffenen Personen und später vor allem Kriegsgefangenen. Sie brachten ihnen Essen und bereiteten sie auf die Flucht vor. Das wurde ihnen zum Verhängnis. Im Juni 1944, kurz nachdem der Vater in die Armee einberufen wurde, verhalfen die Mutter und Tochter Herta vier Russen in die Freiheit. Diese wurden jedoch wenig später gefasst und verrieteten bei einem Verhör ihre Retterinnen. Beide kamen ins Gefängnis, wo die Mutter starb – sie soll sich erhängt haben. Herta war bis zum Ende des Krieges inhaftiert.

Wenngleich die antifaschistische Haltung der Stachs offensichtlich war, waren sie trotz allem nach dem Krieg von den antideutschen Maßnahmen betroffen. Ihr Haus wurde vorübergehend konfisziert, und sie mussten um die Rückerteilung der tschechoslowakischen Staatsbürgerschaft ersuchen. Außerdem hatte Herta Bemerkungen zu ertragen wie: „Jeder gute Deutsche liegt zwei Meter unter dem Erdboden“, was ihr bei der Erinnerung an ihre Mutter Tränen in die Augen trieb. Die meisten Bekannten aus Odrau wurden ausgesiedelt. Herta aber hatte gerade ihren künftigen Mann kennengelernt und entschloss sich zu bleiben. Als die meisten deutschen Antifaschisten mit antifaschistischen Transporten abreisten, bereitete sich Herta auf die Geburt ihres ersten Kindes vor. Bis heute lebt sie in Odrau in ihrem Geburtshaus.

Tři příběhy z Ústí nad Labem

Drei Geschichten aus Aussig

- Ernst Neuschul
- Leopold Pölzl
- Rudolf Sieber

Ernst Neuschul

* 17. 5. 1895, Ústí nad Labem

† 11. 9. 1968, Londýn, Velká Británie

* 17. 5. 1895, Aussig (Ústí nad Labem)

† 11. 9. 1968, London, Großbritannien

Ernst Neuschul se narodil v Ústí nad Labem v německé židovské rodině. Po absolvování ústeckého gymnázia studoval v letech 1913–1919 malířství postupně v Praze, Vídni, Krakově a opět Praze. Od roku 1920 žil a tvořil v prostředí německé avantgardy v Berlíně, kde se věnoval kromě malby také fotografii, filmu a tanci. V letech 1922 až 1926 realizoval se svou první ženou ojedinelou performanci, když jako „javánský“ taneční pár absolvovali úspěšná turné po Evropě, Spojených státech amerických a Kanadě.

V Berlíně působil Neuschul až do nástupu nacismu, poté se vrátil do Ústí nad Labem. Jeho obrazy byly v roce 1933 v Berlíně veřejně spáleny nacisty jako neárijské „zvrhlé“ umění. Po celou dobu se věnoval veřejné politické práci v sociálnědemokratickém a antifašistickém hnutí. Pomáhal také německým exulantům, jako byl například malíř Oskar Kokoschka.

V letech 1935 až 1936 pobýval Ernst Neuschul na oficiální pozvání v Sovětském svazu. Po osobních zkušenostech se stalinským režimem odmítl nabídku zůstat v SSSR a vrátil se do Československa. Zde ho ale také čekala vyhrocená politická situace. I v motivech jeho obrazů se objevovala témata inspirovaná dobou a věnovaná například demokratickým silám v občanské válce ve Španělsku. Sám se nakonec stal terčem nacistické nenávisti, když v roce 1937

Ernst Neuschul kam in Aussig in einer deutschen jüdischen Familie zur Welt. Nach dem Abschluss des Gymnasiums in Aussig studierte er in den Jahren 1913–1919 Malerei in Prag, Wien, Krakau und wieder Prag. Ab dem Jahre 1920 lebte und arbeitete er im Umfeld der deutschen Avantgarde in Berlin, wo er sich neben der Malerei auch der Fotografie, dem Film und dem Tanz widmete. In den Jahren 1922 bis 1926 realisierte er zusammen mit seiner ersten Frau eine einzigartige Performance, als sie als „jawanisches“ Tanzpaar eine erfolgreiche Tournee durch Europa, die Vereinigten Staaten und Kanada absolvierten.

*Ernst Neuschul při vítání pěveckého sboru Rudé armády v Ústí nad Labem, 1937
Ernst Neuschul bei der Begrüßung des Chors der Roten Armee, Aussig, 1937*

neznámí pachatelé vandalsky poničili jeho obrazy na výstavě v Ústí nad Labem. Svoji vlast opustil Ernst Neuschul na poslední chvíli v březnu 1939. Zachránil sebe, manželku a děti, ale jeho rodiče a další příbuzní se stali během následujících let oběťmi nacistického vraždění.

Od roku 1939 až do své smrti žil Neuschul ve Velké Británii. Ani v letech válečných nepřestal být aktivní v sudetonemeckém antifašistickém hnutí vedeném Wenzlem Jakschem a těžce nesl jeho rozpory s Edvardem Benešem. Do poslední chvíle doufal, že se po válce vrátí zpět domů, ale zprávy o poválečném odsunu Němců a varování, kterého se mu dostalo například od komunisty Karla Kreibicha, ho nakonec donutily změnit zásadně svůj život. Tato radikální změna je symbolizována i změnou příjmení Neuschul na Norland v roce 1946. Do své vlasti se již nikdy nevrátil.

Ernst Neuschul, okolo 1930

Ernst Neuschul, um 1930

In Berlin wirkte Neuschul bis zum Aufstieg des Nationalsozialismus, dann kam er nach Aussig zurück. Seine Bilder wurden 1933 von den Nationalsozialisten in Berlin öffentlich als nichtarische „entartete“ Kunst verbrannt. Die ganze Zeit engagierte sich Ernst Neuschul in der öffentlichen politischen Arbeit in der sozialdemokratischen und der antifaschistischen Bewegung. Er half auch deutschen Exulanten wie zum Beispiel dem Maler Oskar Kokoschka.

In den Jahren 1935 bis 1936 weilte Ernst Neuschul auf offizielle Einladung in der Sowjetunion. Nach persönlichen Erfahrungen mit dem Stalin'schen Regime schlug er das Angebot, in der UdSSR zu bleiben, aus und kehrte in die Tschechoslowakei zurück. Hier aber erwartete ihn ebenfalls eine zugespitzte politische Situation. Auch in den Motiven seiner Bilder tauchten Themen auf, die von der Zeit inspiriert waren und die er beispielsweise den demokratischen Kräften im Spanischen Bürgerkrieg widmete. Er selbst wurde schließlich auch zur Zielscheibe des nationalsozialistischen Hasses, als im Jahre 1937 unbekannte Vandalen auf einer Ausstellung in Aussig seine Bilder zerstörten. Seine Heimat verließ Ernst Neuschul im letzten Moment, im März 1939. Er rettete sich, seine Frau und Kinder, doch seine Eltern und weitere Verwandte wurden in den folgenden Jahren Opfer des Völkermords durch die Nationalsozialisten.

Von 1939 bis zu seinem Tode lebte Neuschul in Großbritannien. Auch in den Kriegsjahren hörte er nicht auf, sich in der sudetendeutschen antifaschistischen Bewegung unter der Leitung von Wenzel Jaksch zu engagieren, und dessen Dispute mit Edvard Beneš ertrug er nur schwer. Bis zum letzten Moment hoffte er, er werde nach dem Krieg nach Hause zurückkehren können, doch die Berichte von der Vertreibung der Deutschen nach dem Krieg und die Warnungen, die ihm von dem Kommunisten Karl Kreibich zugespielt wurden, brachten ihn schließlich dazu, sein Leben radikal zu ändern. Dazu gehörte auch die symbolische Änderung seines Familiennamens Neuschul in Norland im Jahre 1946. Bis zu seinem Tode hat er seine Heimat nie wieder gesehen.

Leopold Pölzl

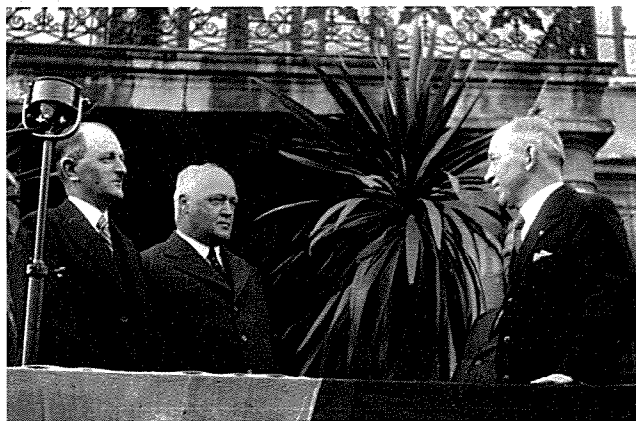
* 14. 11. 1879, St. Ägyd, Rakousko

† 1. 9. 1944, Ústí nad Labem

* 14. 11. 1879, St. Ägyd, Österreich

† 1. 9. 1944, Aussig (Ústí nad Labem)

Leopold Pölzl se narodil v rakouském městě St. Ägyd 14. listopadu 1879. Do Ústí nad Labem přišel v roce 1913 již jako známý představitel sociálnědemokratického hnutí. Do komunální politiky se úspěšně zapojil od konce roku 1918. V letech 1920–1923 a 1931–1938 byl starostou města, v letech 1923–1931 místostarostou. Byla to také jeho

Leopold Pölzl (vlevo) s Jaroslavem Kubistou a Edvardem Benešem v Ústí nad Labem, 1936

Leopold Pölzl (links) mit Jaroslav Kubista und Edvard Beneš in Aussig, 1936

Leopold Pölzl wurde am 14. November 1879 im österreichischen St. Ägyd geboren. Nach Aussig kam er im Jahre 1913, bereits als bekannter Vertreter der sozialdemokratischen Bewegung. Er brachte sich erfolgreich ab Ende 1918 in die Kommunalpolitik ein. In den Jahren 1920–1923 und 1931–1938 war er Bürgermeister und in den Jahren 1923–1931 stellvertretender Bürgermeister. Es war auch sein Verdienst, dass sich Aussig nach den grundlegenden Veränderungen, zu denen es nach dem Ende des Ersten Weltkrieges in Mitteleuropa gekommen war, wirtschaftlich und sozial stabilisierte. Aktiv war Leopold Pölzl auch auf Kreisebene und als Vertreter der Selbstverwaltungen in der gesamtstaatlichen Politik.

Als bedeutender Vertreter der Deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakei gehörte Leopold Pölzl ab dem Beginn der dreißiger Jahre zu denjenigen, die den deutschen Nationalsozialismus von Grund auf ablehnten. Er engagierte sich in bedeutenden Demonstrationen gegen den Faschismus wie zum Beispiel beim Auftritt des Chors der Roten Armee in Aussig im Jahre 1937 oder bei der Hilfe für deutsche Exulanten, die in der Tschechoslowakei vor dem Hitler-Terror Asyl suchten. Zu seinen Freunden in Aussig gehörte zum Beispiel der bekannte Maler Ernst Neuschul, der Pölzl porträtierte und

zásluha, že se Ústí nad Labem dokázalo hospodářsky a sociálně stabilizovat po zásadních změnách, ke kterým ve střední Evropě došlo po skončení 1. světové války. Aktivní byl Leopold Pözl rovněž na okresní úrovni a jako zástupce samospráv také v celostátní politice.

Jako významný představitel Německé sociálnědemokratické strany dělnické v Československu patřil Leopold Pözl od počátku třicátých let k zásadním odpůrcům německého nacionálního socialismu. Angažoval se ve významných demonstracích proti fašismu, jako bylo například vystoupení pěveckého souboru Rudé armády v Ústí nad Labem v roce 1937, nebo v pomoci německým exulantům, kteří v Československu hledali azyl před hitlerovským terorem. K jeho přátelům v Ústí nad Labem patřil například známý malíř Ernst Neuschul, který Pözla portrétoval a na jeho zakázku také namaloval portréty československých prezidentů T. G. Masaryka a E. Beneše pro ústeckou radnici. Pözl se rovněž zasadil o jmenování T. G. Masaryka čestným občanem města Ústí nad Labem.

Jeho veřejné aktivity mu samozřejmě nacisté nemohli odpustit, a tak byl od samého počátku okupace pohraničí v roce 1938 pronásledován. Přesto, že jeho dcera byla v koncentračním táboře a on sám pod stálým dozorem gestapa, vytrval až do své smrti ve svých demokratických zásadách. Zemřel 1. září 1944 a přes snahu nacistické správy města se jeho pohřeb stal významnou demonstrací sudetoněmecké občanské veřejnosti. Počátkem roku 1945 pak na Ústecku působila významná odbojová „Skupina Leopolda Pözla“, jejímiž členy byli němečtí odpůrci nacismu.

dem er auch den Auftrag erteilte, die Porträts der tschechoslowakischen Präsidenten T. G. Masaryk und E. Beneš für das Rathaus in Aussig anzufertigen. Pözl setzte sich auch für die Ernennung T. G. Masaryks zum Ehrenbürger der Stadt Aussig ein.

Die Nationalsozialisten konnten ihm freilich seine öffentlichen Aktivitäten nicht verzeihen, und so wurde er gleich ab der Besetzung der Grenzgebiete im Jahre 1938 verfolgt. Wenngleich seine Tochter im KZ war und er unter ständiger Aufsicht der Gestapo stand, blieb er bis zu seinem Tode seinen demokratischen Grundsätzen treu. Er starb am 1. September 1944, und trotz Boykottversuchen der NS-Verwaltung der Stadt wurde sein Begräbnis zu einer bedeutenden Demonstration der sudetendeutschen bürgerlichen Öffentlichkeit. Anfang 1945 wirkte im Aussiger Gebiet eine wichtige Widerstandsgruppe „Leopold Pözl“, deren Mitglieder deutsche NS-Gegner waren.

Leopold Pözl otevírá most Edvarda Beneše v Ústí nad Labem, 1936

Leopold Pözl eröffnet die Edvard Beneš-Brücke in Aussig, 1936

Rudolf Sieber

* 20. 2. 1897, Ústí nad Labem

† 24. 6. 1976, Sylmar, USA

* 20. 2. 1897, Aussig (Ústí nad Labem)

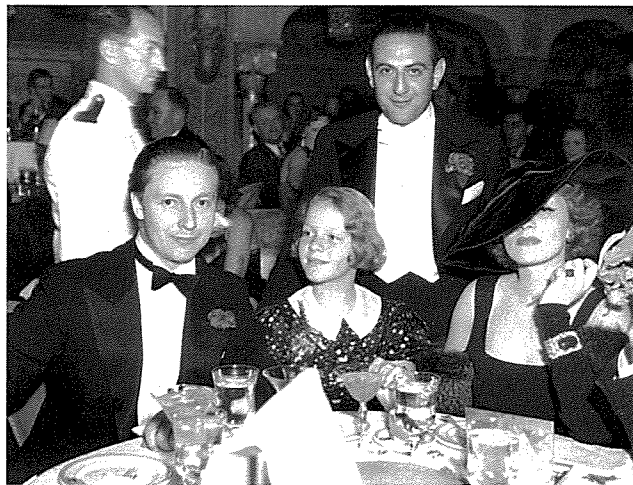
† 24. 6. 1976, Sylmar, USA

Největší filmová hvězda Německa Marlene Dietrichová se za 2. světové války otevřeně postavila proti nacismu. Svým herectvím a šarmem povzbuzovala bojovou morálku amerických vojáků přímo na frontě. Svět ji za to miloval. Málokdo ale věděl, že její obdivované politické postoje byly významně ovlivněny názory jejího manžela Rudolfa Siebera, syna německé rodiny z Ústí nad Labem. Ten už na počátku 30. let pochopil, že se Německo řítí do záhuby. Politický vývoj sledoval bezprostředně z Berlína, kam se roku 1919 přestěhoval jako filmový producent a režisér za prací. Německo přijal za svůj nový domov. V roce 1923 se oženil s mladou německou herečkou Marlene Dietrichovou a o rok později se jim narodila dcera Marie. Roku 1925 přijal německé státní občanství. Se silícím politickým vlivem nacistů však svého rozhodnutí začal brzy litovat.

Po uchopení moci Adolfem Hitlerem se rodina Německu vyhýbala, žila střídavě v Paříži a v Hollywoodu. Marlene toužila navštívit Berlín, ale Rudolf jí to vždy rozmluvil. Začali pečovat o herce, kteří prchali z Německa před nacismem. Když nakonec přijali občanství Spojených států amerických, označil je šéf nacistické propagandy Joseph Goebbels za zrádce.

Nenávisti nacistů museli během okupace československého pohraničí čelit i Sieberovi rodiče v Ústí nad Labem.

Der größte Filmstar Deutschlands, Marlene Dietrich, stellte sich während des Zweiten Weltkrieges offen gegen das NS-Regime. Durch ihre Schauspielkunst und ihrem Charme unterstützte sie die Kampf-moral der amerikanischen Soldaten direkt an der Front. Die Welt liebte sie dafür.

*Rudolf Sieber, Marlene Dietrichová a jejich dcera Marie, okolo 1933
Rudolf Sieber, Marlene Dietrich und ihre Tochter Marie, um 1933*

Pro ty válka znamenala strach o osudy nejbližších, hlavně o mladšího syna Ernsta, který musel narukovat do německé armády. Marlene mezitím dobrovolně oblékla uniformu americké armády. V této uniformě také naposledy navštívila Ústí nad Labem hned po skončení války v květnu 1945. Osвобоzení přineslo pro rodiče Rudolfa Siebera úlevu, ale jen na krátký čas. Už v září 1945 se Sieberovi rodiče ocitli s dalšími odsunutými Němci z Československa v nuzných podmínkách internačního tábora v Lipsku. Dietrichová proto využila svého vlivu v americké armádě, aby jim zajistila lepší životní podmínky.

Marlene Dietrichová s americkými vojáky u Velebudic, květen 1945

Marlene Dietrich mit amerikanischen Soldaten bei Welbuditz, Mai 1945

Doch nur wenige wissen, dass ihre so bewunderten politischen Haltungen in bedeutendem Maße von den Ansichten ihres Mannes Rudolf Sieber, des Sohnes einer deutschen Familie aus Aussig, beeinflusst waren. Dieser hatte bereits am Beginn der 30er Jahre verstanden, dass Deutschland in sein Verderben schlitterte. Er verfolgte die politische Entwicklung direkt von Berlin aus, wohin er 1919 als Filmproduzent und Regisseur kam. Deutschland nahm er als seine neue Heimat an. Im Jahre 1923 heiratete er die junge deutsche Schauspielerinnen Marlene, ein Jahr später kam ihre Tochter Marie zur Welt. Im Jahre 1925 nahm er die deutsche Staatsangehörigkeit an. Mit dem stärker werdenden politischen Einfluss der Nationalsozialisten bereute er jedoch seine Entscheidung schon sehr bald.

Nach der Machtübernahme durch Adolf Hitler machte seine Familie um Deutschland einen Bogen, sie lebte abwechselnd in Paris und in Hollywood. Marlene sehnte sich nach Berlin, doch Rudolf redete es ihr immer wieder aus. Sie kümmerten sich um Schauspieler, die vor den Nationalsozialisten aus Deutschland geflohen waren. Als sie schließlich die Staatsbürgerschaft der Vereinigten Staaten von Amerika annahm, bezeichnete sie der Chef der Nazipropaganda Joseph Goebbels als Verräter. Den Hass der Nationalsozialisten bekamen während der Okkupation der tschechoslowakischen Grenzgebiete auch Siebers Eltern in Aussig zu spüren. Für diese bedeutete der Krieg vor allem Angst um die Schicksale ihrer Nächsten, insbesondere um den jüngsten Sohn Ernst, der zur deutschen Armee einrücken musste. Marlene zog inzwischen freiwillig die amerikanische Armeeuniform an. In dieser Uniform besuchte sie auch zum letzten Mal Aussig, gleich nach Kriegsende im Mai 1945. Die Befreiung brachte eine Erleichterung für Rudolf Siebers Eltern, jedoch nur für kurze Zeit. Schon im September 1945 kamen sie zusammen mit weiteren aus der Tschechoslowakei ausgesiedelten Deutschen in ein Internierungslager in Leipzig, wo schlimmste Bedingungen herrschten. Die Dietrich nutzte deshalb ihren Einfluss in der amerikanischen Armee, um für sie bessere Lebensbedingungen herauszuschlagen.